

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ
της 23ης Μαρτίου 1999 *

I — Εισαγωγή

1. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο καλείται να κρίνει επί προδικαστικού ερωτήματος που έθεσε το Tribunale Ordinario di Milano, το οποίο σχετίζεται με την ερμηνεία του άρθρου 10, της οδηγίας 93/98/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 29ης Οκτωβρίου 1993¹. Το ζήτημα εστιάζεται στην προστασία των κεκτημένων δικαιωμάτων των τρίτων στις περιπτώσεις που, με τη μεταφορά της επίμαχης οδηγίας στις εθνικές έννομες τάξεις, αναβίωσε συγγενές δικαίωμα επί μουσικού έργου το οποίο προηγουμένως είχε καταστεί «κοινό κτήμα».

II — Τα πραγματικά περιστατικά

2. Το νομικό ζήτημα που εγείρεται με το τεθέν προδικαστικό ερώτημα ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ των εταιριών Butterfly srl (στο εξής: Butterfly) και Carosello srl (στο εξής: Carosello) σε σχέση με την εκμετάλλευση των ηχογραφήσεων ορισμένων έργων της Ιταλίδας τραγουδίστριας Mina. Η Butterfly κυκλοφόρησε το 1992 ένα δίσκο compact με τίτλο «Briciole di Baci» που περιείχε 16 τραγούδια της Mina, τα οποία αρχικά είχαν ηχογραφηθεί κατά τα έτη 1958 έως 1962, αφού έλαβε σχετική άδεια εκμε-

ταλλεύσεως των ηχογραφήσεων από την Carosello, κάτοχο την εποχή εκείνη των αντίστοιχων συγγενών δικαιωμάτων επί των επίμαχων έργων. Σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία που ίσχυε, κατά το κρίσιμο εκείνο χρονικό διάστημα, η προστασία των δικαιωμάτων των παραγωγών και των εκτελεστών ενός μουσικού έργου ήταν τριακονταετής. Στη συνέχεια, ο κοινοτικός νομοθέτης επιμήκυνε, με την οδηγία 93/98/ΕΟΚ, την προστασία κατά χρόνο των ενλόγω δικαιωμάτων σε πενήντα έτη. Μετά τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας, ήτοι την 30η Ιουνίου 1995, οι αρμόδιες ιταλικές αρχές εκπόνησαν μια σειρά από νομοθετικά και κανονιστικά κείμενα με τα οποία ορίσθηκε ότι τα δικαιώματα των παραγωγών φωνογραφημάτων αποσβέννυνται πενήντα έτη μετά την υλική ενσωμάτωση και τα δικαιώματα των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών λήγουν αντιστοίχως πενήντα έτη μετά την ημερομηνία της ερμηνείας ή εκτέλεσης.

3. Ερειδόμενη στη νομοθετική αυτή μεταβολή, η Carosello, με όχλησή της, διαμήνυσε στην Butterfly να αποφύγει την περαιτέρω χρήση των ηχογραφήσεων στις οποίες αναφερόταν η αρχική συμφωνία του 1992· επικαλείτο προς τούτο την αναβίωση των συγγενών δικαιωμάτων επί των ανωτέρω ηχογραφήσεων, η οποία θεωρούσε ότι επήλθε δυνάμει της γενομένης τροποποι-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ελληνική.

¹ — Περί εναρμονίσεως της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων, ΕΕ L 290 της 29ης Νοεμβρίου 1993, σ. 9.

ήσεως του εθνικού δικαίου και της θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας 93/98/ΕΟΚ.

ανάγκη προστασίας των κεκτημένων δικαιωμάτων των τρίτων, ανάγκη η οποία δημιουργείται μετά την επιμήκυνση της προστασίας από τριάντα σε πενήντα έτη.

4. Η Butterfly προσέφυγε στο Tribunale Ordinario di Milano, ζητώντας από το δικαστήριο αυτό να αποφανθεί ότι αφενός, η όχληση της Carosello ήταν παράνομη και αφετέρου, η ενάγουσα διατηρούσε πάντοτε το δικαίωμα εκμεταλλεύσεως των επίμαχων ηχογραφήσεων και φωνογραφικής αναπαραγωγής του CD «Briciole di Baci». Η εναγομένη ζήτησε την απόρριψη του αιτήματος, προβάλλοντας ανταγωνικώς το αίτημα να απαγορευθεί στην ενάγουσα η περαιτέρω εκμετάλλευση των ανωτέρω μουσικών έργων, η προστασία των οποίων έπρεπε να θεωρηθεί ότι αναβίωσε μετά την προαναφερθείσα μεταβολή του νομοθετικού καθεστώτος για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενή δικαιώματα. Τις θέσεις της Carosello υιοθέτησε και η παρεμβάλλουσα Federazione Industria Musicale Italiana (στο εξής: Fimi).

III — Το προδικαστικό ερώτημα

6. Ενόψει των ανωτέρω το δικαστήριο της παραπομπής υπέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Συνάδει η ερμηνεία του άρθρου 10 της οδηγίας 93/98, της 29ης Οκτωβρίου 1993, ειδικότερα καθόσον προβλέπει ότι [τα κράτη μέλη] θεσπίζουν τις “αναγκαίες διατάξεις προκειμένου να προστατεύουν, ιδίως, τα κεκτημένα δικαιώματα τρίτων”, προς τη διάταξη του άρθρου 17, παράγραφος 4, του νόμου αριθ. 52, της 6ης Φεβρουαρίου 1996, όπως εν συνεχεία τροποποιήθηκε με τον νόμο αριθ. 650 της 23ης Δεκεμβρίου 1996;»

5. Το δικαστήριο της παραπομπής δέχεται πως από τις διατάξεις του άρθρου 10, παράγραφος 3, της οδηγίας συνάγεται σαφώς ότι δικαιώματα τα οποία είχαν αποσβεσθεί μετά την παρέλευση της τριαντακονταετίας που προέβλεπε αρχικά ο ιταλικός νόμος αναβιώνουν μετά την επιμήκυνση της διάρκειας προστασίας την οποία επέφερε η οδηγία. Διατυπώνει ωστόσο αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον η εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία συνάδει με τις ρυθμίσεις της οδηγίας που αναφέρονται στην

IV — Η κρίσιμη κοινοτική νομοθεσία

7. Η οδηγία 93/98/ΕΟΚ του Συμβουλίου έχει ως σκοπό να εναρμονίσει τις εθνικές νομοθεσίες σε σχέση με τη διάρκεια προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας:

προστασίας η οποία προκύπτει από την παρούσα οδηγία».

«1. Τα δικαιώματα των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών αποσβέννεται πενήντα χρόνια μετά την ημερομηνία της ερμηνείας ή εκτέλεσης. Ωστόσο, αν εντός της περιόδου αυτής είχε γίνει νόμιμη δημοσίευση ή νόμιμη παρουσίαση στο κοινό της υλικής ενσωμάτωσης της ενλόγου ερμηνείας ή εκτέλεσης, τα δικαιώματα αποσβέννεται πενήντα χρόνια από την ημερομηνία της πρώτης αυτής δημοσίευσης ή της πρώτης αυτής παρουσίασης στο κοινό, ανάλογα με το ποιά έγινε πρώτη.

Στην 27η αιτιολογική σκέψη της οδηγίας ορίζεται ότι

«(...) ο σεβασμός των κεκτημένων δικαιωμάτων και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης αποτελεί μέρος της κοινοτικής έννομης τάξης· (...) τα κράτη μέλη πρέπει να μπορούν, ιδίως, να προβλέπουν ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενή δικαιώματα τα οποία αποκαθίστανται κατ'εφαρμογήν της παρούσας οδηγίας, δεν μπορούν να καταλήγουν σε πληρωμές καταβαλλόμενες από πρόσωπα που καλή τη πίστη ανάλαβαν την εκμετάλλευση των έργων το καιρό που τα ενλόγου έργα ήταν κτήμα του δημοσίου».

2. Τα δικαιώματα των παραγωγών φωνογραφήματων αποσβέννεται πενήντα χρόνια μετά την υλική ενσωμάτωση. Ωστόσο, αν εντός της περιόδου αυτής γίνει νόμιμη δημοσίευση ή νόμιμη παρουσίαση του φωνογραφήματος στο κοινό, τα δικαιώματα αποσβέννεται πενήντα χρόνια μετά την ημερομηνία αυτής της πρώτης δημοσίευσης ή αυτής της πρώτης παρουσίασης στο κοινό, ανάλογα με το ποιά έγινε πρώτη. (...)»

8. Η οδηγία θίγει επίσης το ζήτημα της προστασίας των κεκτημένων δικαιωμάτων τρίτων.

Ενόψει των ανωτέρω, το άρθρο 10 της οδηγίας, το οποίο καθορίζει τα της χρονικής ισχύος των επίμαχων δικαιωμάτων, αναφέρει τα ακόλουθα:

Σύμφωνα με την 26η αιτιολογική σκέψη της οδηγίας

«(...) τα κράτη μέλη πρέπει να παραμένουν ελεύθερα να θεσπίζουν διατάξεις σχετικά με την ερμηνεία, προσαρμογή και περαιτέρω εκτέλεση συμβάσεων για την εκμετάλλευση προστατευομένων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας, οι οποίες είχαν συναφθεί πριν από την παράταση της διάρκειας

«1) Όταν η διάρκεια προστασίας, η οποία είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη διάρκεια που προβλέπεται από την παρούσα οδηγία, έχει αρχίσει ήδη σε κράτος μέλος κατά την αναφερόμενη στο άρθρο 13, παράγραφος 1, ημερομηνία, η παρούσα οδηγία δεν έχει ως αποτέλεσμα την σύντμηση αυτής της διάρκειας προστασίας του ενλόγου κράτους μέλους.

- 2) Η διάρκεια προστασίας που προβλέπεται από την παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα έργα και αντικείμενα προστασίας που προστεούνται σε ένα τουλάχιστον κράτος μέλος, κατά την ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 13, παράγραφος 1, κατ' εφαρμογήν εθνικών διατάξεων για το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή τα συγγενή δικαιώματα, ή πληρούν τα κριτήρια προστασίας βάσει της οδηγίας 92/100/ΕΟΚ.
- 3) Η παρούσα οδηγία ισχύει υπό την επιφύλαξη των πράξεων εκμετάλλευσης που έλαβαν χώρα πριν από την ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 13, παράγραφος 1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις αναγκαίες διατάξεις προκειμένου να προστατεύουν, ιδίως, τα κεκτημένα δικαιώματα τρίτων (...)»².

9. Τέλος, δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας, επιβάλλεται στα κράτη μέλη να θέσουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με τα άρθρα 1 έως 11 της οδηγίας πριν από την 1η Ιουλίου 1995.

V — Οι κρίσιμες διατάξεις του εθνικού δικαίου

10. Ο αρχικός νόμος επί των δικαιωμάτων του δημιουργού, υπ' αριθ. 633, της 22ας Απριλίου 1941³ τροποποιήθηκε πρόσφατα,

κυρίως με τον «κοινοτικό νόμο» υπ' αριθ. 52, της 6ης Φεβρουαρίου 1996⁴. Ο νόμος 52/96 τροποποιήθηκε, περαιτέρω, με το νόμο υπ' αριθ. 650, της 23ης Δεκεμβρίου 1996⁵.

11. Δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 1, του νόμου 52/96, η διάρκεια προστασίας των δικαιωμάτων των παραγωγών φωνογραφημάτων και των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών κατέστη από τριάντα σε πενήντα έτη.

12. Στη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 650/96, ορίζεται ρητώς ότι ο κανόνας της πεντηκονταετούς διάρκειας εφαρμόζεται επίσης και σε έργα ή δικαιώματα η προστασία των οποίων είχε μεν λήξει με βάση το παλαιό νομοθετικό καθεστώς, όχι όμως και με το νέο καθεστώς, κατά τον κρίσιμο χρόνο της 29ης Ιουνίου 1995.

13. Κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου, η εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων περί αναβίωσης της προστασίας των σχετικών δικαιωμάτων δεν θίγει πράξεις ή συμβάσεις προγενέστερες της 29ης Ιουνίου 1995 ούτε τα νομίμως κεκτημένα δικαιώματα τα οποία ασκούνται από τρίτους δυνάμει αυτών των πράξεων ή συμβάσεων. Ειδικότερα, ο Ιταλός νομοθέτης διακρίνει την προστασία των κεκτημένων δικαιωμάτων ανάλογα με τη φύση του έργου επί του οποίου υφίσταται ζήτημα αναβίωσης του

2 — Η υπογράμμιση, δική μου.

3 — GURI No 166, της 16ης Ιουλίου 1941.

4 — GURI υπ' αριθ. 34, της 10ης Φεβρουαρίου 1996, προσθήκη υπ' αριθ. 24.

5 — GURI υπ' αριθ. 300, της 23ης Δεκεμβρίου 1996.

αντίστοιχου δικαιώματος. Η επίμαχη παράγραφος 4 έχει ως εξής:

έχουν αναπαράγει και διαθέσει στο εμπόριο τα οικεία αποθέματα πριν από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του παρόντος νόμου.»

«4. Διατηρούν στο ακέραιο το κύρος τους και ουδόλως θίγονται οι πράξεις που διενεργήθηκαν και οι συμβάσεις που συνήφθησαν προς της 29ης Ιουνίου 1995, ακόμα και κατά παρέκκλιση, όσον αφορά τις συναφθείσες μετά τις 30 Ιουνίου 1990 συμβάσεις, από το άρθρο 119, τρίτο εδάφιο, του νόμου 633, της 22ας Απριλίου 1941, καθώς και τα, ως απορρέοντα από τις ανωτέρω πράξεις και συμβάσεις, νομίμως κτηθέντα και ασκηθέντα από τους τρίτους δικαιώματα.

VI — Ως προς τη διατύπωση του προδικαστικού ερωτήματος

Ειδικότερα, διατηρούν το κύρος τους:

α) η διανομή και η αναπαραγωγή των εκδόσεων έργων τα οποία κατέστησαν, σύμφωνα με την προϊσχύουσα ρύθμιση, κοινό κτήμα, μόνο σε επίπεδο γραφικής συνθέσεως και εξωφύλλου που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημοσίευσή τους εκ μέρους των προσώπων που είχαν αναλάβει την εν λόγω διανομή και αναπαραγωγή πριν από την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του παρόντος νόμου. Στην εν λόγω διανομή και αναπαραγωγή, οι οποίες επιτρέπονται χωρίς αντιπαροχή, περιλαμβάνονται και οι μέλλουσες αναπροσαρμογές που απαιτεί η φύση των έργων·

β) η διανομή, μόνο για το χρονικό διάστημα των τριών μηνών που έπεται της ημερομηνίας ενάρξεως ισχύος του παρόντος νόμου, των δίσκων γραμμοφώνου και παρεμφερών συσκευών, τα δικαιώματα χρήσεως των οποίων έχουν αποσβεσθεί σύμφωνα με την προϊσχύουσα ρύθμιση, διανομή που πραγματοποιούν όσοι

14. Ας σημειωθεί, καταρχάς ότι, όπως ορθώς επισημαίνει με τις παρατηρήσεις της η Επιτροπή, το υπό εξέταση προδικαστικό ερώτημα χρήζει αναδιατυπώσεως. Η απάντηση στα όσα ερωτά το δικαστήριο της παραπομπής δεν νοείται εντός του πεδίου των αρμοδιοτήτων που έχει το Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης. Ειδικότερα, εγείρεται ευθέως το ζήτημα της συμβατότητας διατάξεως εθνικής νομοθεσίας με την αντίστοιχη κοινοτική, κάτι το οποίο δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο προδικαστικής παραπομπής. Ως εκ τούτου, θεωρώ ορθότερο να αναδιατυπώσω το τεθέν ερώτημα, εξετάζοντας στη συνέχεια αν οι διατάξεις της οδηγίας 93/98, αλλά και του κοινοτικού δικαίου εν γένει, σε σχέση με την προστασία των κεκτημένων δικαιωμάτων των τρίτων και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των υποκειμένων δικαίου, αντιτίθενται σε εθνικό κανόνα ο οποίος, για να προστατεύσει τα κεκτημένα δικαιώματα τρίτων έναντι της αναβιώσεως συγγενών δικαιωμάτων επί μουσικών έργων, αρκείται στο να παραχωρήσει σε αυτούς τη δυνατότητα να εκποιήσουν τα αποθέματά τους

για περίοδο η οποία δεν υπερβαίνει το τρίμηνο από την έναρξη της ισχύος της σχετικής εθνικής διατάξεως.

VII — Ως προς το παραδεκτό του προδικαστικού ερωτήματος

15. Η Carosello εγείρει ζήτημα παραδεκτού και προβάλλει ότι η απάντηση στο τεθέν προδικαστικό ερώτημα είναι αλυσιτελής για την επίλυση της κυρίας διαφοράς. Προς τούτο, επικαλείται τα ακόλουθα: Πρώτον, θεωρεί ότι η κυρία διαφορά άπτεται της ερμηνείας συμβάσεως η οποία είχε συναφθεί μεταξύ της Butterfly και της Carosello στις 16 Ιουλίου 1990, ζήτημα για το οποίο δεν είναι απαραίτητη η ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας 93/98. Δεύτερον, όπως συνάγεται από την παραπεμπτική διάταξη του Tribunale, η Butterfly είχε διαθέσει όλα τα αποθέματα της σχετικά με το compact disc «Briciole di Baci», ήδη πριν από το τέλος του 1995· επομένως, σύμφωνα με την Carosello, το προδικαστικό ερώτημα, το οποίο αναφέρεται στις διατάξεις της ιταλικής νομοθεσίας, με τις οποίες παρέχεται στους τρίτους η δυνατότητα εκποίησης των αποθεμάτων τους σε ορισμένη προθεσμία, είναι καθαρά υποθετικό. Τρίτον, το αίτημα της Butterfly στην κυρία δίκη περί αναγνώρισεως του δικαιώματός της να επανεκδώσει το ελίμαχο CD παρά την άρνηση της Carosello είναι χωρίς σημασία· εφόσον η Butterfly δεν ζήτησε ούτε ήταν δυνατό να λάβει σχετική άδεια από την Societa Italiana Autori Editori (στο εξής: SIAE), άδεια η οποία είναι απαραίτητη για την επανέκδοση, το αντικείμενο της κυρίας δίκης στερείται πρακτικής σημασίας.

16. Φρονώ ότι το ανωτέρω τεθέν ζήτημα παραδεκτού δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Ας σημειωθεί, καταρχάς, ότι τα περιθώρια απορρίψεως της εξετάσεως ενός προδικα-

στικού ερωτήματος ως παραδεκτού είναι ιδιαίτερος στενά. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, «(...) μόνο στα εθνικά δικαστήρια, τα οποία έχουν επιληφθεί της διαφοράς και τα οποία οφείλουν να αναλάβουν την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που πρόκειται να εκδώσουν, αναπόκειται να εκτιμήσουν, ενόψει των ιδιομορφιών κάθε υποθέσεως, τόσο την ανάγκη εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως για να μπορέσουν να εκδώσουν την δική τους απόφαση, όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλουν στο Δικαστήριο (...)»⁶. Συνεπώς εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου «(...) το Δικαστήριο υποχρεούται, καταρχήν να απαντήσει»⁷. Σε εξαιρετικές όμως περιπτώσεις, το Δικαστήριο είχε επίσης κρίνει ότι εναπόκειται στο ίδιο, προκειμένου να εξετάσει τη δική του αρμοδιότητα, να ερευνήσει τις συνθήκες υπό τις οποίες απευθύνθηκε προς αυτό το εθνικό δικαστήριο⁸. Πάντως, «η απόρριψη αιτήσεως για την έκδοση της προδικαστικής αποφάσεως που προβάλλει εθνικό δικαστήριο είναι δυνατή μόνο όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου που ζητεί το δικαστήριο αυτό δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κυρίας δίκης ή ακόμα όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως και το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να

6 — Απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Ιουνίου 1997, υπόθεση C-105/94, Celestini (Συλλογή 1997, σ. I-2971, σκέψη 21). Βλέπε ακόμη, μεταξύ άλλων, την απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1995, C-387/93, Banchemo (Συλλογή 1995, σ. I-4663, σκέψη 15).

7 — Βλέπε την προμνησθείσα στην υποσημείωση 6 απόφαση Celestini (σκέψη 21) και την απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, Bosman (Συλλογή 1995, σ. I-4921, σκέψη 59).

8 — Επί παραδείγματι, βλέπε τις αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1981, υπόθεση 244/80, Foglia (Συλλογή 1981, σ. 3045, σκέψη 21), της 16ης Ιουλίου 1992, C-343/90, Lourenço Dias (Συλλογή 1992, σ. I-4673), της 26ης Ιανουαρίου 1990, επί των συνεδριασθεισών υποθέσεων C-320/90, C-321/90 και C-322/90, Telemarsicabruzzo (Συλλογή 1993, σ. I-393) και την προμνησθείσα στην υποσημείωση 6 απόφαση Celestini (σκέψη 22).

δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν»⁹.

απάντηση στο τεθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να απασχολήσει το Δικαστήριο.

VIII — Η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα

17. Ο πρόδηλος χαρακτήρας¹⁰ των λόγων για τους οποίους ο κοινοτικός δικαστής μπορεί να αρνηθεί την απάντηση σε ένα προδικαστικό ερώτημα δεν υφίσταται, κατά τη γνώμη μου, στην υπό εξέταση υπόθεση. Περαιτέρω, το Δικαστήριο δεν δικαιούται να εισέλθει στην ουσία της κυρίας διαφοράς για να αποφανθεί πρώτον επί του αν αυτή καθίσταται άνευ αντικειμένου μόνο εκ του ότι η Butterfly δεν έχει την έγκριση της SIAE για τα κρίσιμα μουσικά έργα και δεύτερον, επί του αν, για την ερμηνεία της συμβάσεως μεταξύ Carosello και Butterfly, το κοινοτικό δίκαιο είναι εντελώς αδιάφορο. Αντιθέτως μάλιστα, αν ήθελε τελικώς θεωρηθεί ότι η προστασία των κεκτημένων δικαιωμάτων των τρίτων, όταν περιορίζεται απλώς στη δυνατότητα εκποιήσεως των υπαρχόντων αποθεμάτων, δεν είναι επαρκής από τη σκοπιά του κοινοτικού δικαίου, γεννάται συναφώς το ερώτημα μήπως το αίτημα της Butterfly στην κυρία δίκη περί συνεχίσεως της εκμεταλλεύσεως των ηχογραφήσεων από τις οποίες παρήχθη το CD «Briciole di Baci» χωρίς η Carosello να μπορεί να αξιώσει συγγενή δικαιώματα επ' αυτής, ερείδεται στο κοινοτικό δίκαιο, όπως ισχυρίζεται η ενάγουσα στην κυρία δίκη. Ως εκ τούτου, η

18. Η Butterfly επιχειρεί με τις παρατηρήσεις της να προωθήσει μια ερμηνευτική προσέγγιση των διατάξεων του άρθρου 10, παράγραφος 3 της οδηγίας σύμφωνα με την οποία, πρώτον οι διατάξεις αυτές παρέχουν ευρεία και απεριόριστη προστασία στους φορείς κεκτημένων δικαιωμάτων επί έργων για τα οποία υφίσταται αναβίωση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ή των συγγενών δικαιωμάτων, δεύτερον, οι κρίσιμες αυτές διατάξεις είναι αρκούντως σαφείς και απαλλαγμένες αιρέσεων ώστε να παράγουν άμεσα αποτελέσματα στην εθνική έννομη τάξη και τρίτον, εθνικοί περιορισμοί των κεκτημένων δικαιωμάτων όπως εκείνοι της επίμαχης ιταλικής νομοθεσίας είναι αντίθετοι προς τις ανωτέρω διατάξεις της οδηγίας και άρα καθίστανται ανεφάρμοστοι από τον εθνικό δικαστή. Η Butterfly υποστηρίζει ότι η ανωτέρω προσέγγιση είναι η μόνη που συνάδει με τις θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου περί προστασίας των κεκτημένων δικαιωμάτων και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των υποκειμένων δικαίου.

9 — Προμνησθείσα στην υποσημείωση 6 απόφαση Selestini (σκέψη 22). Πβλ. επίσης και την αναλυτική αντιμετώπιση του ζητήματος στις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα κ. Fennelly επί της αυτής υποθέσεως Selestini (σημεία 19 επ.).

10 — Για την ανάγκη διαγνώσεως του προδήλου χαρακτήρα του απαραδέκτου βλέπε ακόμη τις πρόσφατες αποφάσεις της 7ης Δεκεμβρίου 1995, C-472/93, Spano (Συλλογή 1995, σ. I-4321), της 20ής Μαρτίου 1996, C-2/96, Sunino (Συλλογή 1996, σ. I-1543) και της 19ης Ιουλίου 1996, C-191/96, Modesti (Συλλογή 1996, σ. I-3937).

19. Ορισμένα σημεία της συλλογιστικής της Butterfly και το συμπέρασμα στο οποίο αυτή

καταλήγει αμφισβητούν η Carosello, η Fimi, η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή.

20. Στη συνέχεια, θα εξετασθούν οι κρίσιμες διατάξεις της οδηγίας 93/98 ώστε να διαπιστωθεί αφενός το εύρος της προστασίας των κεκτημένων δικαιωμάτων στο οποίο αυτές προσβλέπουν και αφετέρου, η έκταση της διακριτικής ευχέρειας την οποία επιφυλάσσουν στα κράτη μέλη σε σχέση με την υλοποίηση της ενλόγω προστασίας. Θα ερευνηθεί κατόπιν αν τα θεμέλια για τη διασφάλιση των κεκτημένων δικαιωμάτων τα οποία θέτει η οδηγία 93/98 είναι επαρκή, υπό το πρίσμα των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου και ειδικότερα των αρχών της προστασίας των κεκτημένων δικαιωμάτων και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των υποκειμένων δικαίου. Τέλος — και μόνον εφόσον αυτό κριθεί απαραίτητο μετά την ολοκλήρωση των προηγούμενων σταδίων της ανάλυσης — θα αντιμετωπισθεί το ζήτημα του αμέσου αποτελέσματος του άρθρου 10, παράγραφος 3, εδάφιο 2 της οδηγίας.

21. Η οδηγία 93/98 εντάσσεται στο πλαίσιο της προσπάθειας του κοινοτικού νομοθέτη να εναρμονίσει τους κανόνες στο χώρο της προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενών δικαιωμάτων¹¹. Η προσπάθεια αυτή εμφανίζεται

στις αρχές της δεκαετίας του '90 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα¹². Κεντρική ιδέα της προσπάθειας αυτής είναι η ενίσχυση της προστασίας των ενλόγω δικαιωμάτων, την οποία εξάλλου απαιτεί και η συμφωνία TRIPS¹³ η οποία υπογράφηκε στα πλαίσια του Γύρου Ουρουγουάης της GATT. Η αξίωση για ενισχυμένη προστασία αναγνωρίζεται ρητώς από την οδηγία 93/98· στη 10η αιτιολογική σκέψη της οποίας τονίζεται η ανάγκη «εναρμόνισης του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενών δικαιωμάτων σε υψηλό επίπεδο προστασίας, δεδομένου ότι τα ενλόγω δικαιώματα αποτελούν τη βάση της πνευματικής δημιουργίας (...)».

22. Η θέση και η σημασία που απονέμεται στα ενλόγω δικαιώματα είναι ιδιαίτερος χρήσιμη για την ερμηνευτική απόδοση των διατάξεων της οδηγίας: αποτυπώνει τη βούληση του κοινοτικού νομοθέτη να εξασφαλίσει την ευρύτερη δυνατή προστασία του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενών δικαιωμάτων. Ως εκ τούτου, οι διατάξεις με τις οποίες θεμελιώνεται η διαφύλαξη των δικαιωμάτων αυτών πρέπει να ερμηνεύονται ευρέως, ενώ εκείνες με τις οποίες εισάγονται εξαιρέσεις στο προστατευτικό καθεστώς είναι ορθότερο να

12 — Το 1989, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «(..) στο παρόν στάδιο εξέλιξης του κοινοτικού δικαίου, που χαρακτηρίζεται από την έλλειψη εναρμόνισης ή προσεγγίσεως των σχετικών με την προστασία της λογοτεχνικής και καλλιτεχνικής ιδιοκτησίας νομοθεσιών, στο εθνικό νομοθέτη εναπόκειται ο καθορισμός των προϋποθέσεων και των λεπτομερειών της προστασίας αυτής» (απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 1989, υπόθεση 341/87, EMI (Συλλογή 1989, σ. I-79, σκέψη 11)). Το κενό αυτό ήρθαν να καλύψουν οι οδηγίες 91/250/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 1991 (σχετικά με τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών), 92/100/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 19ης Νοεμβρίου 1992 (σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενή προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διακόσμησης), 93/83/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27ης Σεπτεμβρίου 1993 (περί συντονισμού ορισμένων κανόνων όσον αφορά το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα που εφαρμόζονται στις δορυφορικές ραδιοηλεκτρικές μεταδόσεις και την καλωδιακή αναμετάδοση), 93/98/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 29ης Οκτωβρίου 1993, 9/96/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Μαρτίου 1996 (σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων).

11 — Ήδη με την απόφαση της 8ης Ιουνίου 1970, υπόθεση 78/70, Deutsche Grammophon (Συλλογή τόμος 1970, σ. 487) το Δικαστήριο είχε διακηρύξει ότι η προστασία των εμπορικών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ζήτημα που ενδιαφέρει το κοινοτικό δικαίο στο μέτρο που αναφέρεται ρητώς στο άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΟΚ.

13 — Agreement on Trade — Related Aspects of Intellectual Property Rights — Including Trade in Counterfeit Goods — Trips Agreement (εφεξής: TRIPS — Συνθήκη σχετικά με την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας).

αποδίδονται ερμηνευτικά κατά τρόπο περιοριστικό.

23. Το ανωτέρω συμπέρασμα ενισχύεται και από όσα έλαβαν χώρα κατά την νομοπαρασκευαστική διαδικασία της επίμαχης οδηγίας. Το αρχικό σχέδιο προέβλεπε μόνο τη ρήτρα σύμφωνα με την οποία η εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη σύντμηση της μεγαλύτερης διάρκειας προστασίας που ενδεχομένως προβλέπεται από το δίκαιο ορισμένων κρατών μελών με άλλα λόγια, δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενών δικαιωμάτων τα οποία έχουν ήδη κατοχυρωθεί με βάση τις ισχύουσες εθνικές διατάξεις. Το αρχικό σχέδιο δεν προέβλεπε όμως ρητώς τη δυνατότητα αναβίωσης δικαιωμάτων τα οποία είχαν ήδη αποσβεσθεί με βάση το εθνικό δίκαιο πριν από την έναρξη της ισχύος της οδηγίας. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε την τροποποίησή του, θέτοντας τα ζητήματα, αφενός, της αναβίωσης δικαιωμάτων, η προστασία των οποίων είχε ήδη λήξει με βάση το εθνικό δίκαιο και αφετέρου, της διαφυλάξεως των κεκτημένων δικαιωμάτων των τρίτων.

24. Ειδικώς για την προστασία των κεκτημένων δικαιωμάτων των τρίτων, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να προσθέσει στο κείμενο της οδηγίας διατάξεις δυνάμει των οποίων, πρώτον οι νέοι κοινοτικοί κανόνες περί προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενών δικαιωμάτων εφαρμόζονται χωρίς να θίγουν τις νόμιμες πράξεις εκμεταλλεύσεως έργων οι οποίες είχαν συντελεσθεί πριν από ορισμένη ημερομηνία, δεύτερον οι φορείς του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενών δικαιωμάτων δεν μπορούν να αντιταχθούν

στη συνέχιση πράξεων εκμεταλλεύσεως έργων που είναι άμεσα συνδεδεμένες με επενδύσεις πραγματοποιηθείσες καλοπίστως πριν από την έναρξη της ισχύος των κοινοτικών διατάξεων και τρίτον τα κράτη μέλη πρέπει να προβλέψουν την αρμόζουσα χρηματική αμοιβή η οποία θα καταβάλλεται στους φορείς του πνευματικού δικαιώματος και των συγγενών δικαιωμάτων για τις κατά τα ανωτέρω πράξεις εκμεταλλεύσεως οι οποίες συνεχίζονται από την ημερομηνία της θέσης σε ισχύ των κοινοτικών διατάξεων και εφεξής.

25. Από τη σύγκριση των προτάσεων του Κοινοβουλίου και της τελικής μορφής της οδηγίας συνάγονται τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Πρώτον, κατοχυρώνεται η αναβίωση δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενών δικαιωμάτων, τα οποία είχαν αποσβεσθεί δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας που εφαρμόζοταν πριν από τη θέση σε ισχύ της κοινοτικής οδηγίας¹⁴. Ας σημειωθεί ότι η λύση της αναβίωσης συνάδει με τη γενική αρχή σύμφωνα με την οποία οι κανόνες δικαίου εφαρμόζονται *ex nunc*. Ειδικότερα, όταν μια διάταξη προβλέπει ότι ένα δικαίωμα αποσβέννυται μετά την πάροδο πενήντα ή εβδομήντα ετών από το γεγονός που κινεί την έναρξη της προστασίας του από

14 — Η λύση της αναβίωσης ήταν απαραίτητη για να επιτευχθεί η ταχύτερη δυνατή εναρμόνιση των εθνικών δικαίων ως προς το ζήτημα της χρονικής διάρκειας της προστασίας των πνευματικών και των συγγενών δικαιωμάτων. Χωρίς την αναβίωση θα παρατηρείτο το φαινόμενο, για μια περίοδο τουλάχιστον, τα πνευματικά και συγγενή δικαιώματα επί ενός έργου προϋπάρχοντος της οδηγίας να προστατεύονται σε ένα κράτος μέλος (το οποίο προβλέπει μικρά κατά χρόνο προστασία) να έχουν όμως αποσβεσθεί σε άλλο κράτος μέλος. Το ενδεχόμενο αυτό θα είχε αναμφίβολα αρνητικές συνέπειες στο διακρατικό εμπόριο.

το δίκαιο, η προθεσμία δε αυτή δεν έχει ακόμη παρέλθει κατά το χρόνο της θέσεως σε ισχύ της ενλόγω διάταξης, το σχετικό δικαίωμα θα πρέπει να θεωρείται, καταρχήν, ότι υφίσταται. Η αναβίωση του πνευματικού δικαιώματος και των συγγενών δικαιωμάτων δυνάμει της οδηγίας δεν ισοδυναμεί με αναδρομική εφαρμογή της τελευταίας, ώστε να γεννά από τη σκοπιά της διαχρονικής του εφαρμογής ζήτημα συμβατότητας με τις γενικές αρχές του δικαίου¹⁵.

Δεύτερον, προβλέπεται η εξασφάλιση των κεκτημένων δικαιωμάτων των τρίτων, κατ' εφαρμογήν και των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου, όχι όμως με τον τρόπο ακριβώς που πρότεινε το Κοινοβούλιο· να μεν προστέθηκε ρητή επικύρωση, αναφορικά με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, για τις πράξεις εκμετάλλευσης που έλαβαν χώρα πριν από την 1η Ιουλίου 1995 — ημερομηνία κατά την οποία όπως προαναφέρθηκε, θα πρέπει να έχουν ληφθεί τα αναγκαία εθνικά μέτρα για την μεταφορά της οδηγίας — δεν καθορίζεται ωστόσο (ούτε επιβάλλεται) ο συγκεκριμένος τρόπος προστασίας των δικαιωμάτων των τρίτων όταν οι πράξεις εκμεταλλεύσεως λαμβάνουν χώρα μετά την κατά τα ανωτέρω κρίσιμη ημερομηνία. Επιβάλλεται απλώς, κατά τρόπο γενικό και αόριστο, η υποχρέωση στα κράτη μέλη να «θεσπίζουν τις αναγκαίες διατάξεις προκειμένου να προστατεύουν, ιδίως, τα κεκτημένα δικαιώματα τρίτων» από την οποία αντλείται, ερμηνευτικά, το συμπέρασμα ότι η κατηγορία αυτή υποκειμένων δικαίου δεν πρέπει να αφεθεί εντελώς απροστάτευτη την επαύριο της μεταφοράς της οδηγίας στις εθνικές έννομες τάξεις. Εξάλλου, στο πλαίσιο της ανάγκης σεβασμού των κεκτημένων δικαιωμάτων και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, η 27η αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αποτυπώνει απλώς τη δυνατότητα και όχι την υποχρέωση των κρατών μελών «(...) να προβλέπουν ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις¹⁶, το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενή δικαιώματα τα οποία αποκαθίστανται κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, δεν μπορούν να καταλήγουν σε πληρωμές καταβαλλόμενες από πρόσωπα που καλή τη πίστη ανάλαβαν την εκμετάλλευση των έργων τον καιρό που τα ενλόγω έργα ήσαν κτήμα του δημοσίου».

15 — Όπως τόνα και στις προτάσεις μου επί της υποθέσεως Andersson (C-321/97, προτάσεις της 19ης Ιανουαρίου 1999, μη δημοσιευθείσες ακόμη στη Σύλλογή, σημείο 57), δεν θα πρέπει να γίνεται σύγκριση μεταξύ της αναδρομικής και της αμέσου ισχύος ενός κανόνα δικαίου. Για τη διάκριση τους έχει σημασία η χρονική διάσταση των καταστάσεων που διέπει ο κανόνας. Η αναδρομική ισχύς συνίσταται στην εφαρμογή του σε καταστάσεις οι οποίες είχαν παγωθεί πριν από την έναρξη ισχύος του. Η άμεση ισχύς, η οποία και εφαρμόζεται, καταρχήν, σύμφωνα με την αρχή *tempus regit actum*, συνίσταται στην εφαρμογή του κανόνα σε τρέχουσες συνεχείς καταστάσεις· τούτο σημαίνει ότι το χρονικό πεδίο ενός κανόνα καλύπτει και τα μελλοντικά αποτελέσματα συνεχών καταστάσεων που δημιουργήθηκαν μεν αλλά δεν είχαν παγωθεί πριν από τη θέση σε ισχύ του κανόνα. Αυτής της μορφής μη παγωμένη συνεχής κατάσταση είναι εκείνη που δημιουργείται με την έναρξη και τη συνέχιση της εκμετάλλευσης έργου το οποίο είχε περιέλθει προηγουμένως στο δημόσιο. Με άλλα λόγια, οι καλόπιστοι τρίτοι δεν μπορούν να επικαλεστούν το γεγονός της εκμετάλλευσης και μόνο ως γενεσιουργό παρωμένης νομικής κατάστασης. Αντιθέτως, αν η εκμετάλλευση είχε ολοκληρωθεί πριν από την έναρξη εφαρμογής της οδηγίας τότε νομίζω ότι θα υφίστατο τέτοια παγωμένη κατάσταση, η ανατροπή της οποίας θα ισοδυναμούσε με αναδρομική εφαρμογή του μεταγενέστερου κανόνα δικαίου. Εν συνόψει, η κατάσταση των καλόπιστων τρίτων μπορεί να θεωρηθεί παρωμένη μόνον στις περιπτώσεις που αυτοί δεν έχουν απλώς αρχίσει την παραγωγή και την εκμετάλλευση ενός CD, αλλά έχουν πωλήσει και τα παραχθέντα αντίτυπα, έχουν δηλαδή προβεί και στη διάθεση των προϊόντων στην αγορά. Μόνο εάν η οδηγία προέβλεπε ότι η αναβίωση των συγγενών δικαιωμάτων εκτείνεται μέχρι του σημείου να εξαναγκάσει σε καταβολή τους καλόπιστους τρίτους για CD τα οποία παρήχθησαν, κυκλοφόρησαν και διατέθηκαν στην αγορά πριν από την 1η Ιουλίου 1995, θα υπήρχε όντως ζήτημα αναδρομικής εφαρμογής η οποία θα ήταν αντίθετη με τις γενικές αρχές του δικαίου. Αυτό το ζήτημα δεν τίθεται εν προκειμένω, αφού τόσο από το γράμμα όσο και από το πνεύμα της οδηγίας συνάγεται ότι η αναβίωση των συγγενών δικαιωμάτων δεν καλύπτει και προϊόντα τα οποία έχουν διατεθεί στην αγορά πριν από την κρίσιμη προθεσμία που δίνει ο κοινοτικός κανόνας.

16 — Η υπογράμμιση δική μου.

Δεν κατοχυρώνεται, επομένως, κάποιο ειδικό δικαίωμα των καλόπιστων τρίτων να συνεχίσουν, έστω και με την καταβολή της αρμόζουσας χρηματικής αμοιβής (πόσο μάλλον χωρίς καταβολή αμοιβής), εκμετάλλευση έργου που είχαν αρχίσει πριν από την 1η Ιουλίου 1995, και μετά την πάροδο της ημερομηνίας αυτής.

στους τρίτους και ευρίσκονται ως εκ τούτου εκτός του πεδίου των δυνατοτήτων που έχει το κράτος μέλος, τίθεται ζήτημα εξετάσεως των διατάξεων του άρθρου 10, παράγραφος 3 της οδηγίας, ώστε να διαπιστωθεί εάν αυτές έχουν άμεση ισχύ και αν μπορεί να γίνει επίκλησή τους από υποκείμενα δικαίου όπως η Butterfly, προς το σκοπό της συνεχισεως εκμεταλλεύσεως έργων τα οποία είχαν καταστεί κτήμα του δημοσίου πριν από την 1η Ιουλίου 1995.

26. Από τα ανωτέρω αναδεικνύεται, κατά τη γνώμη μου, καθαρά η βούληση του κοινοτικού νομοθέτη να προστατεύσει μεν τα κεκτημένα δικαιώματα, παρέχοντας όμως ευρεία διακριτική ευχέρεια στις αρμόδιες εθνικές αρχές: οι τελευταίες εξάλλου, είναι φύσει και θέσει οι πλέον κατάλληλες για να πετύχουν τη χρυσή τομή μεταξύ των αντιτιθεμένων δικαιωμάτων του δημιουργού, του παραγωγού ή του ερμηνευτή αφενός και των καλόπιστων τρίτων αφετέρου. Επιπλέον, δεν φαίνεται να έχει βάση ο ισχυρισμός της Butterfly, σύμφωνα με τον οποίο από το περιεχόμενο των διατάξεων του άρθρου 10 της οδηγίας 93/98 μπορεί να αντληθεί ευθέως το δικαίωμά της ως καλόπιστης τρίτης να συνεχίσει την εκμετάλλευση των τραγουδιών της Μίνα και μετά την 1η Ιουλίου 1995. Τα ζητήματα της ρυθμίσεως των καταστάσεων που δημιουργεί η αναβίωση συγγενών δικαιωμάτων μέσω της εφαρμογής της οδηγίας μετά την 1η Ιουλίου 1995 και της προστασίας που πρέπει να εξασφαλισθεί στους τρίτους ανατίθενται καταρχήν στη εξουσία των κρατών μελών. Μόνο στην περίπτωση κατά την οποία ήθελε κριθεί ότι τα εθνικά μέτρα παρέχουν τόσο ελλιπή προστασία

27. Σε ό,τι αφορά τον έλεγχο της διακριτικής ευχέρειας που έχει παρασχεθεί στα κράτη μέλη για την οργάνωση του τρόπου διαφυλάξεως των κεκτημένων δικαιωμάτων των τρίτων, αξίζει να τονισθεί ότι είναι ιδιαίτερας ευρέας, όπως προκύπτει από τις ακόλουθες παρατηρήσεις: Πρώτον, η γραμματική διατύπωση των διατάξεων του άρθρου 10 της παραγράφου 2 της οδηγίας είναι όσο το δυνατόν περισσότερο γενική. Δεύτερον, η κατά τα ανωτέρω γενική διατύπωση προτιμήθηκε παρά την προαναφερθείσα πρόταση του Κοινοβουλίου η οποία καθόριζε, έστω μερικώς, συγκεκριμένες μορφές προστασίας των τρίτων. Τρίτον, και μόνον το ότι τα κρισιμα εθνικά μέτρα λαμβάνονται για την μεταφορά κοινοτικού κανόνα ο οποίος περιβάλλεται το ένδυμα της οδηγίας αρκεί για να καταδείξει το μέγεθος της ελευθερίας την οποία απολαύουν τα αρμόδια εθνικά όργανα. Τα τελευταία δεσμεύονται από το άρθρο 189 της Συνθήκης, όσον αφορά την επίτευξη των επιδιωκόμενων από την οδηγία αποτελεσμάτων, διατηρούν όμως τη δυνα-

τότητα επιλογής των ειδικών μέσων με τα οποία υλοποιείται το αποτέλεσμα αυτό.

ται ανεπαρκής κατά την έννοια της οδηγίας, όπως εξηγώ ευθύς αμέσως.

28. Τα ανωτέρω δεν σημαίνουν βεβαίως ότι η ρυθμιστική δράση των κρατών μελών στο πλαίσιο του άρθρου 10, παράγραφος 3 της οδηγίας είναι ανεξέλεγκτη. Εξάλλου, όπως είχε επισημάνει το Δικαστήριο ήδη πριν από τη θέσπιση της επίμαχης κοινοτικής νομοθεσίας, «(...) τα αποκλειστικά δικαιώματα που απονέμει η πνευματική ιδιοκτησία είναι ικανά να επιδράσουν στο εμπόριο προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και στις σχέσεις ανταγωνισμού στο εσωτερικό της Κοινότητας. Για το λόγο αυτό (...) τα δικαιώματα αυτά, μολοντί διέπονται από τις εθνικές νομοθεσίες, υπόκεινται στους κανόνες της Συνθήκης και εμπíπτουν, επομένως, στο πεδίο εφαρμογής αυτής»¹⁷. Δεν θα μπορούσε, επομένως, η εθνική προστασία που παρέχεται στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και στα συγγενή δικαιώματα να είναι τόσο απόλυτη ώστε να θίγει άλλα δικαιώματα και συμφέροντα τα οποία κρίνει ως άξια διασφάλισης το κοινοτικό δίκαιο, όπως είναι εν προκειμένω τα κατά τα ανωτέρω κεκτημένα δικαιώματα των τρίτων.

29. Πάντως, όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή, εθνική νομοθεσία η οποία περιορίζεται στο να παράσχει στους τρίτους τη δυνατότητα να διαθέσουν στην αγορά αποθέματα από την εκμετάλλευση έργου το οποίο είχε καταστεί κτήμα του δημοσίου πριν από την 1η Ιουλίου 1995, και μάλιστα για περιορισμένο χρονικό διάστημα, δεν φαίνε-

30. Σε ό,τι αφορά την υπό εξέταση διαφοράς σημειωθεί, καταρχάς, ότι η προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να γίνει η εκποίηση των αποθεμάτων σύμφωνα με την επίμαχη ιταλική νομοθεσία είναι τριμήνη από την έναρξη της ισχύος του νομοθετικού κειμένου που την προβλέπει. Έληξε δηλαδή τρεις μήνες μετά την 25η Φεβρουαρίου 1996, ήτοι την 26η Μαΐου 1996. Η παρατήρηση αυτή έχει ενδιαφέρον στο μέτρο που η αναβίωση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενών δικαιωμάτων την οποία προκαλεί η ενσωμάτωση της οδηγίας στις εθνικές έννομες τάξεις, είχε ήδη συντελεσθεί στις 29 Ιουνίου 1995. Επομένως, η εφαρμογή της επίμαχης ιταλικής νομοθεσίας έχει ως αποτέλεσμα να εξασφαλίζει στους φορείς κεκτημένων δικαιωμάτων τη δυνατότητα να εκποιήσουν τα αποθέματά τους για χρονικό διάστημα λίγο μεγαλύτερο των ένδεκα μηνών από τη στιγμή της αναβίωσης των δικαιωματος πνευματικής ιδιοκτησίας των και των συγγενών δικαιωμάτων, για έργα των οποίων η εκμετάλλευση είχε αρχίσει πριν από την 1η Ιουλίου 1995¹⁸. Με τον τρόπο αυτό οι επιχειρηματίες οι οποίοι είχαν προβεί σε πράξεις εκμετάλλευσης έργων τα οποία είχαν περιέλθει στην κτήση του δημοσίου πριν από την 1η Ιουλίου 1995 αποκτούν τη δυνατότητα, μέσω της διαθέσεως των αποθεμάτων τους εντός ικανού χρονικού διαστήματος, να αντλήσουν τα κέρδη από την εκμετάλλευση αυτή χωρίς να υποστούν το βάρος της καταβολής αμοιβών στους φορείς

17 — Απόφαση της 20ης Οκτωβρίου 1993, συνεδικασθείσες υποθέσεις C-92/92 και C-326/92, Phil Collins (Συλλογή 1993, σ. I-5145).

18 — Για την ακρίβεια, παρέχεται στους τρίτους η δυνατότητα να συνεχίσουν την παραγωγή και τη διάθεση CD από την 1η Ιουλίου 1995 έως την 25η Φεβρουαρίου 1996 και να διαθέτουν ελεύθερα τα παραχθέντα αντίτυπα από την 25η Φεβρουαρίου 1996 έως την 26η Μαΐου 1996.

των δικαιωμάτων που αναβιώνουν δυνάμει της κοινοτικής οδηγίας.

31. Η τρίμηνη προθεσμία την οποία προβλέπει ο ιταλικός νόμος, και η οποία ισοδυναμεί στην πράξη με χρονικό διάστημα ένδεκα μηνών από την ημερομηνία αναβίωσης του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενών δικαιωμάτων δυνάμει της οδηγίας, φαίνεται, καταρχήν, επαρκής για την εξασφάλιση των οικονομικών συμφερόντων των καλόπιστων τρίτων, όπως εξηγεί η ιταλική κυβέρνηση με τις παρατηρήσεις της¹⁹, σε κάθε περίπτωση, δεν είναι προδήλως ανεπαρκής και δυσανάλογα περιοριστική σε βάρος των προσώπων αυτών, τα οποία, εξάλλου, πρέπει να θεωρηθούν ότι γνώριζαν ήδη από την 29η Νοεμβρίου 1993, ημερομηνία δημοσίευσης της οδηγίας στην Επίσημη Εφημερίδα, ότι η αναβίωση των συγγενών δικαιωμάτων είχε δρομολογηθεί το αργότερο μέχρι την 1η Ιουλίου 1995. Δεν ανήκει εξάλλου στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να υποκαταστήσει τον εθνικό νομοθέτη στο έργο του, αναζητώντας ένα περισσότερο ικανοποιητικό σύστημα εξισορροπήσεως των αντιτιθεμένων συμφερόντων, το οποίο θα ελάμβανε υπόψη του και άλλες παραμέτρους, όπως το μέγεθος της επένδυσης του καλόπιστου τρίτου, τις ειδικές περιστάσεις και το εύρος της προσηγηθείσας εκμεταλλεύσεως κατά την περίοδο κατά την οποία το επίμαχο έργο

ήταν κτήμα του δημοσίου ή ακόμη και την ιδιαίτερη φύση του έργου που αποτελεί το αντικείμενο της εκμετάλλευσης. Εφόσον ο κοινοτικός νομοθέτης προτίμησε να παράσχει στα κράτη μέλη διακριτική ευχέρεια για τα ζητήματα αυτά, τα περιθώρια ερμηνείας που διαθέτει το Δικαστήριο για την ερμηνευτική απόδοση του άρθρου 10, παράγραφος 3 της οδηγίας είναι ιδιαίτερος περιορισμένα.

32. Περαιτέρω, το γεγονός ότι ο Ιταλός νομοθέτης φαίνεται να αντιμετώπισε τους τρίτους παραγωγούς πιο αυστηρά από ότι τους αντιμετώπισαν τα αρμόδια όργανα των άλλων κρατών μελών, όπως συνάγεται από τη συγκριτική ανάλυση την οποία επικαλείται η Butterfly, δεν σημαίνει βεβαίως ότι αυτός κινείται εκτός του πεδίου της αρμοδιότητας που του έχει παρασχεθεί με το άρθρο 10, παράγραφος 3, της οδηγίας.

33. Συναφώς, το επιχείρημα της Butterfly σύμφωνα με το οποίο ο Ιταλός νομοθέτης μεταχειρίζεται δυσμενώς τους φορείς κερτιμένων δικαιωμάτων επί φωνογραφικών έργων έναντι εκείνων που εκμεταλλεύονται γραπτά έργα δεν είναι χρήσιμο για την επίλυση του υπό εξέταση ερμηνευτικού ζητήματος. Πράγματι, η επίμαχη εθνική νομοθεσία είναι καταφανώς ευνοϊκή για τους τρίτους οι οποίοι είχαν αρχίσει την εκμετάλ-

19 — Η Ιταλική Κυβέρνηση αναφέρει στις παρατηρήσεις της ότι πριν από τη λήψη της επίμαχης νομοθετικής ρύθμισης ελήφθη υπόψη το συνήθες κόστος στο οποίο υποβάλλονται οι παραγωγοί φωνογραφημάτων το ύψος της επένδυσής τους καθώς και δυνατότητες κερδοφορίας. Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι το κόστος της παραγωγής είναι ιδιαίτερα χαμηλό όταν πρόκειται για έργα τα οποία ανήκουν στο δημόσιο ισοδυναμεί στην πράξη με τα έξοδα υλικής αναπαραγωγής (κατασκευής του CD). Για την απόδοση των εξόδων αυτών είναι επομένως αρκετή η παροχή της δυνατότητας εκποίησης των αποθεμάτων για περιορισμένο χρονικό διάστημα μετά την αναβίωση των συγγενών δικαιωμάτων και με απαλλαγή της υποχρέωσης καταβολής αμοιβής στους φορείς των δικαιωμάτων αυτών.

λευση γραπτού έργου περιελθόντος στο δημόσιο πριν από την ημερομηνία μεταφοράς της οδηγίας και επί του οποίου αναβίωσαν πλέον τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας: οι τρίτοι επιχειρηματίες μπορούν να συνεχίσουν απρόσκοπτα την εκμετάλλευση του σχετικού έργου (διανομή, επανέκδοση και, αν απαιτείται, ενημέρωση του χωρίς χρονικό περιορισμό). Ωστόσο, η ανωτέρω μεταχείριση των γραπτών έργων δεν συνεπάγεται βεβαίως την υποχρέωση των εθνικών αρχών για αντίστοιχη αντιμετώπιση των μουσικών έργων και των κεκτημένων δικαιωμάτων των καλόπιστων τρίτων επ' αυτών. Αν η μεταχείριση που επιφυλάσσεται στους τελευταίους, παρά το ότι είναι σαφώς δυσμενέστερη σε σχέση με εκείνη των τρίτων που συνεχίζουν την εκμετάλλευση γραπτών έργων, δεν υπερβαίνει τα άκρα όρια της διακριτικής ευχέρειας, που απολαμβάνουν οι εθνικές αρχές δυνάμει της οδηγίας, δεν μπορεί να τεθεί θέμα παραβάσεως του κοινοτικού δικαίου²⁰.

παρατηρήσεις. Για το λόγο αυτό, θεωρώ προτιμότερο να μην εξετασθεί από το Δικαστήριο, στο μέτρο εξάλλου που δεν είναι κατά τη γνώμη μου απαραίτητο για την απάντηση του εκκρεμούντος προδικαστικού ερωτήματος. Αν όμως το Δικαστήριο κρίνει διαφορετικά, φρονώ ότι ορθότερο είναι να γίνει δεκτό πως μια τόσο εκτεταμένη — στην ουσία απεριόριστη — προστασία των συμφερόντων των τρίτων καταλήγει να αποδυναμώνει εντελώς το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενή δικαιώματα που επιχειρεί να διαφυλάξει ο κοινοτικός νομοθέτης: ως εκ τούτου, είναι αντίθετη προς τις διατάξεις της οδηγίας. Δεν μπορεί συνελπώς να εγερθεί από μέρους της Butterfly αίτημα μεταχειρισώς της με τον ίδιο τρόπο, καθότι δεν υφίσταται ισοτιμία εν τη παρανομία.

34. Χρήσιμο είναι ακόμη να τονισθεί επικουρικώς πως δεν είναι αυτονόητο, όπως εσφαλμένα δείχνει να το υπολαμβάνει η Butterfly, ότι οι διατάξεις της ιταλικής νομοθεσίας αναφορικά με την τύχη των κεκτημένων δικαιωμάτων των τρίτων επί γραπτών έργων σε περίπτωση αναβιώσεως της πνευματικής ιδιοκτησίας, είναι σύμφωνες με το πνεύμα της οδηγίας. Το ζήτημα αυτό δεν τίθεται ευθέως από το δικαστήριο της παραπομπής ούτε έτυχε εμπεριστατωμένης αναλύσεως από τα μέρη που κατέθεσαν

35. Σε τελική ανάλυση — και αυτό είναι το σημαντικότερο επιχείρημα υπέρ των θέσεων της Carosello, της Fimi, της Ιταλικής Κυβέρνησης και της Επιτροπής — η αρμοδιότητα που παρέχεται στα κράτη μέλη με την επίμαχη διάταξη της οδηγίας, αναφέρεται στη λήψη μιας μεταβατικής διατάξεως η οποία, ως εκ της φύσεώς της δεν μπορεί παρά να λάβει το μικρότερο δυνατό ρυθμιστικό εύρος, καθώς ισοδυναμεί με την εισαγωγή εξαιρέσεων στο γενικό σύστημα προστασίας των συγγενών δικαιωμάτων που δημιουργούν οι κανόνες της οδηγίας. Με άλλα λόγια, όταν οι εθνικές αρχές καλούνται να υλοποιήσουν την επιταγή του άρθρου 10, παράγραφος 3, της οδηγίας περί προστασίας των κεκτημένων δικαιωμάτων των τρίτων, οφείλουν να έχουν κατά νου ότι η προστασία αυτή έχει εξαιρετικό χαρακτήρα: θα πρέπει

20 — Μπορεί να υποστηριχθεί, εξάλλου, ότι οι τρίτοι που προέβησαν σε καλόπιστη εκμετάλλευση μουσικού έργου το οποίο είχε καταστεί δημόσιο δεν βρίσκονται στην ίδια πραγματική κατάσταση με εκείνους που εκμεταλλεύονται λογοτεχνικό έργο επί του οποίου η προστασία του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας έχει λήξει. Δεν είναι λοιπόν δυνατόν να ζητηθεί, με βάση τις γενικές ερμηνευτικές αρχές του δικαίου, η όμοια αντιμετώπιση ανόμοιων περιπτώσεων.

να περιορίζει όσο το δυνατόν λιγότερο το πεδίο της προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενών δικαιωμάτων, η διασφάλιση των οποίων συνιστά τον κεντρικό στόχο και το κύριο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα της οδηγίας.

36. Τα πορίσματα της προηγηθείσας έρευνας ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 93/98 δεν δύνανται να αμφισβητηθούν ούτε με την επίκληση των γενικών αρχών κοινοτικού δικαίου, ειδικότερα εκείνων περί προστασίας των κεκτημένων δικαιωμάτων των τρίτων και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Σε ό,τι αφορά την έννοια των κεκτημένων δικαιωμάτων, το Δικαστήριο έχει μεν αναγνωρίσει ότι η διαφύλαξη τους προστατεύεται από το κοινοτικό δίκαιο²¹, δεν έχει γίνει όμως ποτέ δεκτό — ούτε θα μπορούσε άλλωστε — ότι η κατοχύρωση αυτών των δικαιωμάτων μέσω της εισαγωγής μεταβατικών διατάξεων σε κοινοτικό κανόνα μπορεί να οδηγήσει σε ανατροπή του γενικού συστήματος που οργανώνει ο κανόνας αυτός και να καταστήσει αδρανή τα δικαιώματα και έννομα συμφέροντα που πρωτίτως και κατά κύριο λόγο αυτός επιχειρεί να προστατεύσει. Συναφώς, το Δικαστήριο παγίως διακηρύσσει ότι η αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης «(...) δεν μπορεί να ελεκταθεί τόσο ώστε να παρακωλύει, κατά τρόπο γενικό, την εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων επί των μελλοντικών συνεπειών καταστάσεων που έχουν δημιουργηθεί υπό την προγενέστερη ρύθμιση»²². Την ίδια άποψη

διατυπώνει το Δικαστήριο όταν δέχεται ότι «οι επιχειρηματίες δεν δικαιολογούνται να τρέφουν προσδοκίες στη διατήρηση υφιστάμενης καταστάσεως, όταν η κατάσταση αυτή μπορεί να μεταβληθεί στο πλαίσιο της ασκήσεως της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κοινοτικά όργανα»²³.

37. Επομένως, δεν νομίζω ότι μπορεί να υπάρξει νομικό έρεισμα στο κοινοτικό δίκαιο επί τη βάση του οποίου θα έπρεπε να θεμελιωθεί υπέρ των επιχειρηματιών που βρίσκονται στην ίδια θέση με την Butterfly — εκείνων δηλαδή που έχουν αρχίσει την εκμετάλλευση έργου για το οποίο είχαν απορροφήσει τα συγγενή δικαιώματα και επιθυμούν να τη συνεχίσουν και μετά την αναβίωση των δικαιωμάτων αυτών λόγω της μεταφοράς της οδηγίας 93/98 στο εσωτερικό δίκαιο — αξίωση για διασφάλιση οπωσδήποτε πληρέστερη από εκείνη που προβλέπει η επίμαχη ιταλική νομοθεσία²⁴. Μετά τη διαπίστωση αυτή παρέλκει η εξέταση του ζητήματος κατά πόσον οι ειδικές διατάξεις της παραγράφου 3, του άρθρου 10, της οδηγίας εμφανίζουν εκείνα τα νομικά χαρακτηριστικά ώστε να παράγουν άμεσα αποτελέσματα στην εσωτερική έννομη τάξη.

21 — Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 1983, υπόθεση 159/82, Veri-Wallace (Συλλογή 1983, σ. 2711).

22 — Απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 1990, C-221/88, Busseni (Συλλογή 1990, σ. I-495, σκέψη 35). Βλέπε ακόμη την απόφαση της 14ης Ιουνίου 1987, υπόθεση 278/84, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (Συλλογή 1987, σ. 1), απόφαση της 14ης Απριλίου 1970, υπόθεση 68/69, Brock (Συλλογή τόμος 1970, σ. 171), απόφαση της 10ης Ιουλίου 1986, υπόθεση 270/84, Licata (Συλλογή 1986, σ. 2305).

23 — Απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-350/88, Delacre (Συλλογή 1990, σ. I-395, σκέψη 33), βλέπε επίσης αποφάσεις της 28ης Οκτωβρίου 1982, υπόθεση 52/81, Faust (Συλλογή 1982, σ. 3745, σκέψη 27) και της 17ης Ιουνίου 1987, υποθέσεις 424/85 και 425/85, Frico (Συλλογή 1987, σ. 2755, σκέψη 33).

24 — Ο εθνικός νομοθέτης θα μπορούσε ενδεχομένως να τους παράγει πληρέστερη προστασία: δεν βαρύνεται όμως με αντίστοιχη υποχρέωση.

IX — Πρόταση

38. Ενόψει των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως ακολούθως στο τεθέν προδικαστικό ερώτημα:

«Οι διατάξεις του άρθρου 10, παράγραφος 3, της οδηγίας 93/98/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 29ης Οκτωβρίου 1993, περί εναρμονίσεως της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων, αλλά και του κοινοτικού δικαίου εν γένει, δεν αντιτίθενται σε εθνικό κανόνα ο οποίος, για να προστατεύσει τα κεκτημένα δικαιώματα τρίτων έναντι της αναβιώσεως συγγενών δικαιωμάτων επί μουσικών έργων την οποία προβλέπει η οδηγία, αρκείται στο να παραχωρήσει σε αυτούς τη δυνατότητα να εκποιήσουν τα αποθέματά τους για περίοδο η οποία δεν υπερβαίνει το τρίμηνο από την έναρξη της ισχύος του σχετικού εθνικού κανόνα.»